

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

2-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 2 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Matkarimova Sadoqat Maqsudovna</i> SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV HUIJATLARINI SAQLASH VA TADQIQ QILISHDAGI XIZMATLARI	13-19
<i>Matyakubov Xamdam Xamidjanovich</i> MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBO'YI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR VA HAMKORLIK	20-24
<i>Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin</i> TURKISTONDA JADIDLARNING TA'LIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI HARAKATLARI TARIXIDAN	25-29
<i>Xurramova Saodat Xabibovna</i> ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА	30-37
<i>To'uchiyeva Dilnoza Ikrom qizi</i> ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOYIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI	38-44
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA- TADBIRLAR VA BU BORADA O'ZBEKISTON TAJRIBASI	45-50
<i>Kanimkulov Olimjon, Xikmatova O'g'iloy</i> TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BO'LGAN TARIXI HAQIDA	51-54
<i>Tojiev Alisher Sultannazirovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH MASALASI	55-60
<i>Bekbayev Bekjon</i> XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN	61-67
<i>Salayev Umrbek Kadambayevich</i> JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	68-71
<i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i> LO'LILAR IJTIMOYIY HAYOTINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	72-78
<i>Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi</i> ICHKI SAVDO QO'QON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM OMILLARIDAN BIRI (1701-1876)	79-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Kazakov Olim Sabirovich</i> XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN FOYDALANISH	85-89
---	-------

<i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i> РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	90-98
<i>Alikulov Mehmonali Salahiddin o'g'li</i> QISHLOQ XO'JALIGIGA INVESTITSİYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ XO'JALIGIGA YO'NALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI	99-106
<i>Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor</i> O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	107-113
<i>Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod</i> CHO'L-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LARI	114-121
<i>Aliyarov Olim Abdug'aparovich</i> MULKIY SOLIQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	122-132
<i>Komilov Bakhtiyorjon</i> UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA	133-144
<i>Djumanov Saitmurod Alibekovich</i> MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	145-150
<i>Yariyev Sherzod Shukurjanovich</i> DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI	151-155
<i>Matkarimov Feruz Bekturdiyevich</i> MINTAQADA TO'QIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	156-160
<i>Xaydarova Durdona, To'xtayeva Moxinur</i> DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	161-166
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Yusubov Jaloliddin Kadamovich</i> ABU NASR FOROBIYNING MA'NAVIY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING ZAMONAVIY IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI	167-175
<i>Nosirxo'jayeva Gulnora Abduqahhorovna</i> FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA'NAVIY YUKSALISH MUAMMOLARI	176-179
<i>Xoliqov Yunus Ortiqovich</i> BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI	180-184
<i>Berdaliyeva Sevara</i> ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB "KUTADGU BILIG"	185-191
<i>Parpiyev Muhammadjon Tolibovich</i> SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQUISHINING IJTIMOYIY-FALSAFIY OMILLARI	192-197
<i>Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi</i> IBN ARABIY "VAHDATUL VUJUD" TA'LIMOTINING FALSAFIY ASOSLARI VA AHAMIYATI	198-202

<i>Ulug'murodov Elyor Saydulloevich</i> ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI	203-206
<i>Rasulov Azizxon Mukhammadqodirovich</i> AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING DIALEKTIK MAZMUNI	207-213
<i>Xasanov Boburjon Yakimovich</i> EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI	214-219
<i>Shokirov Mubin Rustamovich</i> MILLIY O'ZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT	220-225
<i>Ismoilov Maxammadixon</i> HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI	226-230
<i>Shokirov Murod Rustamovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI	231-234
<i>Hamroyev Saidjon Sanoyevich</i> YANGI O'ZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOY ADOLATNING BARQAROR TARAQQIYOTNI TA'MINLASH ASOSI SIFATIDAGI O'RNI	235-239
<i>Sharopov O'lmasbek Shuhrat o'g'li</i> ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI (TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI)	240-243
<i>Ulug'ov Jasur Nasirdinovich</i> INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING IJTIMOIY HAYOTGA TA'SIRI	244-249
<i>Qodiraliyev Abror Tojimurot o'g'li</i> BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI QARASHLARI MISOLIDA	250-253
<i>Ibragimov Kudrat</i> XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL DAVLATLARI	254-260
<i>Oripov Axmadjon Muxammadjonovich</i> VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOY-FALSAFIY TALQINI	261-267
<i>Ibragimova Zulayxo Karimbayevna</i> RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI VA ASOSIY KOMPONENTLARI	268-274
<i>Abdullayev A'zam Abdiyevich</i> YOSHLARDA IJTIMOY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM XUSUSIYATLARI	275-281
<i>Ochilov Azimjon Tuxtamishovich</i> IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING TARQALISHI	282-285

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Raxmanova Sarvinoz Alisherovna</i> SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	286-289
<i>Kaxarova Iroda Sidikovna</i> MODAL SO'ZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH	290-296
<i>Babadjanova Nazokat Davronbekovna</i> "YUSUF VA ZULAYHO" DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI	297-302
<i>Sayidova Shakhrizoda Nasrulloevna</i> RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD ALI'S WORK "ULUG' SALTANAT"	303-308
<i>Hatamova Kamola Toshmurod qizi</i> TIJORAT HUIJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA	309-316
<i>Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna</i> TERMINOLOGIYANING O'ZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN O'RGANILISHI	317-321
<i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i> SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI	322-326
<i>Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich</i> PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS AMONG THE LANGUAGES	327-331
<i>Xoshimova Oydina Shuxrat qizi</i> OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING O'RNI VA RANGLAR IFODASI	332-338
<i>Babayeva Iroda</i> THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR STRUCTURE AND MEANING	339-342
<i>Fozilov Odil Yuldashevich</i> USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK LANGUAGE.....	343-346
<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING "BAXTSIZ KUYOV" DRAMASI MISOLIDA)	347-351
<i>Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna</i> TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI	352-357
<i>Xamidova Sayyora Nurmatovna</i> KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	358-363
<i>Mengboyev Azizbek Alijon o'g'li</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING CHOG'ISHTIRMA TADQIQI	364-368
<i>Hayitova Shohida Erkin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	369-373

<i>Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi</i> SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK MASALASI	374-378
<i>Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich</i> MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O'RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK VA USLUBIY O'ZIGA XOSLIGI	379-385
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Muxitdinova Firюза</i> КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА	386-393
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI	394-403
<i>Tulaganova Gulchexra, Nurilloev Shavkat</i> INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH	404-414
<i>Yakubova Iroda Bahramovna</i> MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI	415-419
<i>Obidov Tolibjon Avezxanovich</i> JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK MASALALARI	420-425
<i>Tuxtashev Sherzod Azimovich</i> JINOYAT ISHINI TO'XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI	426-430
<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI	431-436
<i>Rahmatov Elyor Jumaboyevich</i> BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISHTIROKI	437-441
<i>Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIY TAJRIBASI	442-447
<i>Shermatov Nuriddin</i> RAQAMLI ERADA SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING) TEKNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA	448-455
<i>Juraeva Asal</i> EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS	456-461
<i>Sobirov Sauidbek Maxmudovich</i> ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ	462-467
<i>Nurbayev Muzaffar Erkinovich</i> DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH	468-478

<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI	479-485
<i>Xabibullayev Azizillo Lutfullo o'g'li</i> SUN'YI INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR	486-491
<i>To'xtayev O'ktamjon Zarifjon o'g'li</i> MURAKKAB ASHYOLARNING O'ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY VA FALSAFIY MOHIYATI	492-500
<i>Yusupov O'ktambov</i> KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY OQIBATLARI	501-509
<i>Murodxonov Muhammadnur</i> XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL ASARLARNING O'RNI	510-518
<i>Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса</i> МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ: БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ	519-523
<i>Qudratillayev Hazratoli Zokirjon o'g'li</i> JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI BILAN HAMKORLIK MASALALARI	524-530
<i>Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li</i> SUG'URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI	531-536
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ	537-542
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ibraximov Sanjar Urunbayevich</i> AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIGI	543-547
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA'LIM JARAYONLARI ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	548-554
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i> 7-9 YOSHLI O'QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O'YINLAR VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH	555-561
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O'QITISHDA TARMOQ TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	562-569

<i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI	570-576
<i>Qodirov Azamat Muxriddinovich</i> IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINFLAR O'QUVCHILARINING INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA	577-582
<i>Тлеумуратова Абадан Бекбановна</i> ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ	583-585
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-592
<i>Mamaziyayev Oblaberdi</i> OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI	593-598
<i>Isoqov Murod Madaminjonovich</i> YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI	599-605
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI	606-610
<i>Allayeva Hafiza Rustam qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI	611-614
<i>Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna</i> AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON PORTRETINI ISHLASH METODIKASI	615-621
<i>Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI	622-625
<i>Elova Sitara Axmatkulovna</i> QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISH DARAJASI	626-629

Received: 25 January 2025
Accepted: 1 February 2025
Published: 10 February 2025

Article / Original Paper

ADVANCED FOREIGN MODELS OF SOCIAL CAPITAL FORMATION IN YOUTH PUBLIC ORGANIZATIONS

Isoqov Murod Madaminjonovich,

Director of the Surkhandarya Regional Pedagogical Skills Center

Abstract. The article analyzes advanced foreign models of social capital formation in youth public organizations. It is noted that models of social capital formation from the United States, East Asia, and other countries of the European Union serve as valuable examples for other countries seeking to develop social capital among young people and can be adapted to local conditions.

Keywords: social capital, youth public organizations, advanced foreign model, social, cultural and political factors, social responsibility.

YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOYIY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI

Isoqov Murod Madaminjonovich,

Surxondaryo viloyati pedagogik mahorat markazi direktori

Annotatsiya. Maqolada yoshlar jamoat tashkilotlarida ijtimoiy kapitalni shakllantirishning ilg'or xorijiy modellari tahlil etilgan. Ta'kidlanishicha, Amerika Qo'shma Shtatlari, Sharqiy Osiyo va Yevropa Ittifoqining boshqa mamlakatlarining ijtimoiy kapitalni shakllantirish modellari yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni rivojlantirishga intilayotgan boshqa mamlakatlar uchun qimmatli namuna bo'lib xizmat qiladi va uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish mumkin.

Kalit so'zlar: ijtimoiy kapital, yoshlar jamoat tashkilotlari, ilg'or xorijiy model, ijtimoiy, madaniy va siyosiy omil, ijtimoiy mas'uliyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N95>

Kirish. Ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, ishonchni rivojlantirish va jamoaviy tashabbuslarni rag'batlantirishga qaratilgan turli yondashuv va amaliyotlarni namoyish etuvchi ilg'or xorijiy tajribani o'rganish alohida qiziqish uyg'otadi.

Yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirishning xorijiy modellari turli ijtimoiy, madaniy va siyosiy omillarning ta'siri bilan bog'liq bo'lgan resurslarning yuqori darajadagi tuzilishi va integratsiyasi bilan tavsiflanadi. Ushbu tajribani tahlil qilish nafaqat muvaffaqiyatli amaliyotlarni aniqlash, balki ularni muayyan hududlar sharoitlariga moslashtirish imkonini beradi. Masalan, Skandinaviya mamlakatlarida yoshlar jamoat tashkilotlarining ta'lim tizimiga integratsiyalashuviga alohida e'tibor qaratilmoqda[10]. Jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, loyihalarni boshqarish va ijtimoiy muammolarni hal qilish bo'yicha modullarni o'z ichiga olgan ta'lim dasturlari keng tarqalgan. Bunday yondashuvlar yoshlarda ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish va gorizontaal aloqalarni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Bu tajriba shuni ko'rsatadiki, agar davlat tashabbuslari va yoshlar tashkilotlari faoliyati o'rtasida yaqin aloqa mavjud bo'lsa, ijtimoiy kapitalni muvaffaqiyatli rivojlantirish mumkin.

Asosiy qism. Siyosatchi va tinchlik uchun kurash harakatining faol ishtirokchisi Ilkka Taipale "Finlandiyaning 100 ta innovatsiyasi" asarida mamlakat yoshlari orasidagi ijtimoiy kapital uchburchakning cho'qqisida hukumat joylashganligini tasdiqlagan[3]. "Yoshlar birlashmasi harakati va kooperativ harakati kabi "progressiv jamoatlar" uyushgan jamiyat doirasida harakat olib borgan vaqtlarida turli xildagi joriy masalalarni va o'zlarining kim ekanliklarini namoyish etish imkoniyatiga ega"[3, 59-b].

Qo'shma Shtatlarda yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirishga yondashuv ko'ngillilik va fuqarolik faolligini rivojlantirishga asoslanadi[0]. aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash, shahar infratuzilmasini yaxshilash va atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan mahalliy tashabbuslarni amalga oshirishda yoshlar tashkilotlari muhim o'rin tutadi. Raqamli texnologiyalar, jumladan, kraudfanding platformalari va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish muhim element bo'lib, bu ishtirokchilarning keng doirasini safarbar qilish va resurslarni jalb qilish imkonini beradi. Bu amaliyotlar ham davlat dasturlari darajasida, ham korporativ va jamoat tashabbuslari orqali shakllanadigan fuqarolik ishtirokini rag'batlantirish madaniyati bilan qo'llab-quvvatlanadi.

Amerika Qo'shma Shtatlarida asosiy e'tibor fuqarolik ishtiroki va ko'ngillilikni rivojlantirishga qaratilgan[4]. Yoshlar tashkilotlari aholining kam ta'minlangan qatlamlariga yordam berish, atrof-muhitni muhofaza qilish yoki ta'lim tashabbuslari kabi mahalliy ijtimoiy muammolarni hal qilishda faol ishtirok etmoqda. Katta ko'ngillilar tadbirlarini tashkil etish, ijtimoiy tarmoqlar orqali tashabbuslarni ilgari surish va kraudfanding platformalari orqali resurslarni jalb qilish imkonini beruvchi raqamli texnologiyalardan foydalanishga alohida e'tibor qaratilmoqda[11]. Ushbu amaliyotlarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan rivojlangan ko'ngillilik madaniyati va faol ishtirokni rag'batlantirishning barqaror mexanizmlarining mavjudligi bilan bog'liq.

An'anaviy madaniy qadriyatlar kontekstida yoshlar tashkilotlarining ijtimoiy kapitali shakllangan Yaponiya va Janubiy Koreyada qiziqarli misol keltiriladi. Bunday modellarning asosi bu mamlakatlar madaniyatida chuqur ildiz otgan kollektivizm va o'zaro yordam uyg'unligidir[4]. Bu yerda yoshlar tashkilotlari ustozlik mexanizmlaridan faol foydalanmoqda, bunda kekxa ishtirokchilar o'z tajribalarini yoshlar bilan baham ko'rishadi, bu esa, bilimlarni uzatish va o'zaro ishonchni mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, birlashgan jamoalarni yaratish va jamoaviy o'ziga xoslik tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradigan hamkorlikdagi faoliyatga katta e'tibor beriladi.

Yevropa Ittifoqi inklyuzivlik va multikulturalizmni rivojlantirishga qaratilgan modellarni taklif etadi. Yoshlar tashkilotlari muhojirlarning integratsiyalashuviga yordam beruvchi, kamsitishlarga qarshi kurashuvchi va madaniyatlararo muloqotni rivojlantiruvchi transmilliy loyihalarda ishtirok etadi[5]. Muvaffaqiyatli misollardan biri turli mamlakatlar yoshlarini ta'lim, ijtimoiy va madaniy loyihalarda birgalikda ishlash uchun birlashtirgan Erasmus+ dasturidir [5]. Bunday tashabbuslar xalqaro aloqalar tarmog'ini yaratish, birdamlikni mustahkamlash va ilg'or tajriba almashishga yordam beradi.

Germaniya va Yevropa Ittifoqining boshqa mamlakatlarida ijtimoiy kapitalni shakllantirish amaliyoti inklyuzivlik va multikulturalizm tamoyillariga asoslanadi[4]. Yoshlar tashkilotlari migrantlarni integratsiyalash, ijtimoiy chetlanishga barham berish va

kamsitishlarga qarshi kurashish dasturlarida faol ishtirok etmoqda. Bunday loyihalar nafaqat aholining turli qatlamlari o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash, balki bag'rikenglik va hamjihatlikni rivojlantirishga ham xizmat qilmoqda. Yirik tashabbuslarni amalga oshirish va ularning barqarorligini ta'minlash imkonini beruvchi Yevropa Ittifoqining barqaror moliyaviy yordami mavjudligi muhim omil hisoblanadi.

Yoshlar orasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish barqaror rivojlanishga intilayotgan turli jamiyatlar uchun asosiy muammo hisoblanadi. Turli madaniy, iqtisodiy va ijtimoiy kontekstga ega mamlakatlarda ishlab chiqilgan xalqaro modellar ijtimoiy rishtalarni mustahkamlash, ishonchni rivojlantirish va fuqarolarning faol ishtiroki uchun sharoit yaratishga qaratilgan keng ko'lamli yondashuv va amaliyotlarni namoyish etadi. Bunday modellarning qiyosiy tahlili mahalliy sharoitning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda milliy sharoitlarga moslashtirilishi mumkin bo'lgan eng muvaffaqiyatli strategiyalarni aniqlash imkonini beradi.

Shvetsiya, Norvegiya, Daniya kabi Skandinaviya mamlakatlarida ta'lim va ijtimoiy dasturlar orqali yoshlarning fuqarolik hayotiga integratsiyalashuviga alohida e'tibor qaratilmoqda[4]. Bu yerda ijtimoiy kapital kuchli davlat yordami va fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki kombinatsiyasi orqali shakllanadi.

Yoshlar tashkilotlarining ta'lim muassasalari bilan o'zaro hamkorligi jamoada ishlash ko'nikmalari, mas'uliyat va o'zaro hurmatni shakllantirishga xizmat qilmoqda[10]. Masalan, ekologik ongni rivojlantirish yoki ijtimoiy tengsizlikka qarshi kurashishga qaratilgan dasturlar gorizontaal aloqalar va jamoaviy tashabbuslarni mustahkamlash platformasiga aylanadi. Ushbu tajriba shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy kapitalni shakllantirishda muvaffaqiyatga turli sektorlar o'rtasidagi barqaror hamkorlik orqali erishiladi.

Sharqiy Osiyoda, jumladan Yaponiya va Janubiy Koreyada ijtimoiy kapitalni shakllantirish modellari zamonaviy texnologiyalar va an'anaviy qadriyatlar uyg'unligiga tayanadi[11]. Yoshlar tashkilotlari tajriba va bilimlarni avlodlar o'rtasida o'tkazishga yordam beruvchi murabbiylik mexanizmlari va jamoaviy loyihalardan faol foydalanmoqda.

Madaniy merosni asrab-avaylash, mahallalar o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Masalan, Yaponiyada tarixiy obidalarni restavratsiya qilish bilan bog'liq tashabbuslar ommalashib, yoshlarni yagona maqsad asosida birlashtirgan[10]. Ushbu yondashuv ijtimoiy kapitalning barqarorligini madaniy an'analarni hurmat qilish va ularni zamonaviy amaliyot uchun asos sifatida qo'llash orqali ta'minlash mumkinligini ko'rsatadi.

Kanada tajribasi yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish asosi sifatida ekologik tashabbuslarga urg'u berish bilan ajralib turadi[4]. Yoshlar tashkilotlari atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish va ekologik ta'limga oid loyihalarni amalga oshirishda biznes va davlat organlari bilan faol hamkorlik qilmoqda. Bu yondashuv jamoaviy mas'uliyatni rag'batlantiradi va yoshlarning turli guruhlarini o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi. Kanada modelining muvaffaqiyati turli subyektlarning resurslari, bilimlari va sa'y-harakatlarini birlashtirgan tarmoqlararo yondashuv bilan bog'liq.

Ko'ngillilik yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish mexanizmi sifatida sotsiolog, siyosatshunos va fuqarolik jamiyati sohasidagi tadqiqotchilarning e'tiborini tobora ortib bormoqda[10]. Yoshlar ko'ngilliligi ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, jamiyatga ishonch darajasini oshirish va jamoaviy o'zaro hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim vositasi sifatida qaraladi. Bu jarayon fuqarolik ongini rivojlantirish va gorizontaal va vertikal aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi, bu esa, ijtimoiy kapital uchun mustahkam

poydevor yaratadi. turli mamlakatlardagi ilg'or tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlar o'rtasida ko'ngillilik ijtimoiy, ekologik va madaniy muammolarni hal etishga samarali hissa qo'shishi bilan birga, bir vaqtning o'zida qadriyat yo'nalishlarini shakllantirish va ijtimoiy mas'uliyat darajasini oshirish imkonini beradi.

Ko'ngillilikni rivojlantirish davlat ijtimoiy siyosatining bir qismi bo'lgan Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya kabi G'arbiy Yevropa davlatlari misolida, ayniqsa, yorqin misol bo'la oladi[4]. Bu yerda yoshlarni ijtimoiy ahamiyatga molik faoliyatga keng jalb etish uchun sharoit yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Misol uchun, Germaniyada "ko'ngilli ijtimoiy yil" dasturi mavjud bo'lib, u yoshlarga ijtimoiy muassasalarda, ta'lim tashkilotlarida va ekologik loyihalarda ishlash imkoniyatini beradi[11]. Bu tashabbuslar ishtirokchilarning shaxslararo munosabatini, muammolarni hamkorlikda hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ularda hamjamiyat hissini mustahkamlaydi. Shunday qilib, ko'ngillilik nafaqat ijtimoiy qo'llab-quvvatlash vositasi, balki yoshlarning fuqarolik jamiyatiga integratsiyalashuvini kuchaytirish mexanizmiga ham aylanadi.

Amerika Qo'shma Shtatlarida yoshlarning ko'ngilliligi fuqarolik ishtiroki madaniyatining ajralmas qismi sifatida qaraladi[2]. "Americorps" kabi yoshlar tashkilotlari ta'lim, sog'liqni saqlash va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi turli sohalarida ish imkoniyatlarini taqdim etadi[2].

Bizning nuqtai nazarimizdan, rivojlangan demokratik jamiyatlar, Buyuk Britaniya va AQShda turli ko'ngilli fuqarolik birlashmalarida ham, ommaviy xayriya va ko'ngillilik faoliyatida ham yuqori darajada ishtirok etishi bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, bunga faqat o'z-o'zini tashkil etish tamoyillari orqali erishiladi, deb o'ylash va ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishning ushbu sohalarini davlat va hukumat tuzilmalari tomonidan qo'llab-quvvatlanishi qanchalik faol ko'rsatilayotganini ko'rmaslik noto'g'ri bo'ladi, ya'ni muhim omil davlat institutlarining mamlakat ijtimoiy kapitalini rivojlantirishga ta'siridir.

Ko'ngillilarni jalb qilish va tashabbuslarni ilgari surish uchun raqamli texnologiyalar va ijtimoiy mediadan foydalanish Amerika modelining muhim elementiga aylandi[4]. Bu yoshlarni ijtimoiy faoliyatga samarali jalb etish, barqaror ijtimoiy tarmoqlarni shakllantirish va turli ijtimoiy guruhlar o'rtasida ishonchni mustahkamlash imkonini beradi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, Amerika modeli individual motivatsiyani jamoaviy maqsadlar bilan muvaffaqiyatli birlashtiradi, bu esa, ijtimoiy kapitalni shakllantirishga yordam beradi.

Yaponiya va Janubiy Koreya kabi Sharqiy Osiyo mamlakatlari madaniy an'analar va kollektivistik qadriyatlarga asoslangan yoshlar ko'ngilliligiga o'zgacha yondashuvni namoyish etadi[5]. Bu mamlakatlarda ko'ngillilik ta'lim tizimi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uni yoshlar hayotiga integratsiya qilishga yordam beradi. Masalan, Janubiy Koreyada yoshlarni ijtimoiy va ekologik loyihalarda ishtirok etishga undaydigan maktab va universitet dasturlari mavjud. Ushbu yondashuv nafaqat dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilish, balki yoshlarda jamiyat oldidagi mas'uliyatni rivojlantirish, avlodlar va ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash imkonini beradi.

Skandinaviya mamlakatlarida, jumladan, Shvetsiya, Norvegiya va Daniyada yoshlar ko'ngilliligi ijtimoiy siyosatga kiritilgan bo'lib, yuqori darajadagi tenglik va inklyuzivlikka erishishga qaratilgan. Yoshlar ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar, migrantlar va nogironlarni qo'llab-quvvatlashga oid loyihalarda faol ishtirok etmoqda[6]. Ushbu tajriba ko'ngillilik ijtimoiy izolyatsiyani bartaraf etish va o'zaro ishonchni mustahkamlash vositasiga aylanishini

ko'rsatadi. Skandinaviya modelining muhim jihati barqaror jamoalar rivojlanishiga hissa qo'shadigan gorizontalar va kollektiv harakatlarga urg'u berishdir.

Kanadalik yondashuv yoshlarning ijtimoiy kapitalini shakllantirishda muhim rol o'ynaydigan ekologik ko'ngillilikka qaratilganligi bilan ajralib turadi. o'rmonlarni qayta tiklash yoki ekotizimlarning sog'lig'ini monitoring qilish kabi atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan dasturlar ko'p sonli yoshlarni qamrab oladi[5]. Kanada modeli tarmoqlararo hamkorlik bilan ajralib turadi, bunda davlat, xususiy va jamoat tashkilotlari yirik loyihalarni amalga oshirish uchun birlashadi. Bu nafaqat ekologik muammolarni hal etish, balki ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, ishonch va o'zaro yordam darajasini oshirish imkonini beradi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ko'ngillilik yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish mexanizmi sifatida madaniy, iqtisodiy va siyosiy sharoitga bog'liq bo'lgan ko'plab shakl va yo'nalishlarga ega. Ammo muvaffaqiyatning asosiy elementlari institutsional qo'llab-quvvatlash, yoshlarni jalb qilish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish va dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qiluvchi dasturlarni ishlab chiqishdir.

Ko'ngillilik ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish, ishonchni mustahkamlash va fuqarolik jamiyatining barqaror rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratishning muhim vositasi ekanligini xorij tajribasi tasdiqlaydi. Bu jarayon barcha manfaatdor tomonlar, jumladan hukumat, biznes va fuqarolik jamiyati sa'y-harakatlarini birlashtirishni talab qiladi, bu esa, uzoq muddatli ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Singapurning yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish modeli an'anaviy Osiyo qadriyatlari va ijtimoiy inklyuziya va fuqarolik ishtirokiga zamonaviy yondashuvlarning o'ziga xos kombinatsiyasini ifodalaydi[5]. Aholining yuqori zichligi, multikulturalizmi va jadal iqtisodiy rivojlanishini hisobga olgan holda Singapur ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish va yoshlarning turli guruhlar o'rtasida ishonchni mustahkamlashga yordam beruvchi mexanizmlarni ishlab chiqdi. Bu jarayon ijtimoiy hamjihatlikni oshirish va fuqarolik faolligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlar va tashabbuslar majmuasi orqali amalga oshiriladi.

Singapur modelida asosiy rolni yoshlarda jamoaviy mas'uliyat va umumiy qadriyatlarga sadoqat hissini shakllantirishga qaratilgan ta'lim tizimi o'ynaydi. Masalan, ta'lim muassasalari o'z dasturlarida fuqarolik ta'limi kurslarini, shuningdek, ijtimoiy bog'lanishni rag'batlantiradigan tadbirlarni o'z ichiga oladi. Maktab ta'limi doirasida jamoaviy ish, madaniyatlararo muloqot va ijtimoiy tashabbuslarda ishtirok etishni rivojlantirishga qaratilgan loyihalar amalga oshirilmoqda. Bunday yondashuv yoshlarga nafaqat bilim olish, balki faol fuqarolik ishtiroki uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkonini beradi.

Ijtimoiy kapitalni shakllantirishda muhim o'rin tutadigan ko'ngillilik dasturlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ko'ngilli yoshlar tashkilotlari va davlat tashabbuslari yoshlarni kam ta'minlangan oilalarga yordam ko'rsatish, keksalarni qo'llab-quvvatlash, atrof-muhitni muhofaza qilish kabi ijtimoiy muammolarni hal etishga qaratilgan loyihalarga jalb etishga ko'maklashmoqda. Masalan, "Singapur yoshlar korpusi" dasturi doirasida yosh ko'ngillilar shahar infratuzilmasini yaxshilash va madaniy tadbirlarni tashkil etish bo'yicha loyihalarda ishtirok etadilar. bu tashabbuslar ishonchni mustahkamlash, birdamlikni rivojlantirish va barqaror ijtimoiy tarmoqlarni yaratishga yordam beradi[10].

Singapur modeli yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb qilish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishga tayanadi. Ijtimoiy tarmoq platformalari, shuningdek, ixtisoslashtirilgan onlayn

dasturlar nafaqat ishtirokchilarni turli tashabbuslarga jalb qilish, balki ta'lim va axborot resurslaridan foydalanish imkonini ham beradi. Masalan, ekologik ta'lim yoki sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish bilan bog'liq loyihalar raqamli vositalardan foydalangan holda faol amalga oshirilmogda, bu esa, yoshlar auditoriyasini keng qamrab olishga va gorizontaloqalarni mustahkamlashga yordam beradi.

Singapurning o'ziga xos xususiyati jamiyatning ko'p millatliligi bo'lib, u madaniyatlararo o'zaro hamkorlik masalalariga doimiy e'tibor qaratishni talab qiladi[10]. Bag'rikenglik va madaniy o'zaro tushunishni mustahkamlashga qaratilgan dasturlar yoshlarda ijtimoiy kapitalni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Masalan, festivallar va madaniy tadbirlarda ishtirok etish orqali yoshlar turli millatlarning urf-odatlarini bilan yaqindan tanishish imkoniga ega bo'lib, bu o'zaro hurmat va hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Singapur modeli Sharqiy Osiyoning boshqa mamlakatlari bilan o'xshashliklari ham, o'ziga xos xususiyatlari ham bor. Masalan, Yaponiya yoki Janubiy Koreyada bo'lgani kabi, Singapurda ham jamoaviy loyihalar va murabbiylikka katta e'tibor beriladi. Biroq, farq raqamli texnologiyalarning ijtimoiy jarayonlarga yuqori darajada integratsiyalashuvidadir, bu esa, zamonamizning muammolariga samarali moslashish imkonini beradi. Bundan tashqari, ko'p millatli o'zaro ta'sirga e'tibor Singapur modelini etnik-madaniy tuzilishga o'xshash mamlakatlar uchun ayniqsa ahamiyatli qiladi.

Singapur modeli barqarorligida institutsional yordam muhim rol o'ynaydi. Singapur hukumati Ta'lim vazirligi va Milliy Yoshlar kengashi kabi davlat organlari sa'y-harakatlarni muvofiqlashtirish va resurslarni umumiy maqsadlarga yo'naltirish uchun fuqarolik jamiyati va xususiy sektor bilan faol hamkorlik qiladi. Bu yondashuv ijtimoiy kapitalni shakllantirish uchun qulay muhit yaratishga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi va jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Qiyosiy tahlil asosida yoshlar jamoat tashkilotlarida ijtimoiy kapitalning muvaffaqiyatli shakllanishi bir qancha asosiy komponentlarni birlashtirishni talab qiladi degan xulosaga kelishimiz mumkin:

birinchidan, institutsional darajada qo'llab-quvvatlash, jumladan, moliyalashtirish, uslubiy yordam va tashkilotlar faoliyati uchun shart-sharoit yaratish muhim ahamiyatga ega;

ikkinchidan, madaniy kontekst muhim rol o'ynaydi, bu ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashning o'ziga xos yondashuvlarini belgilaydi;

uchinchidan, raqamli texnologiyalardan foydalanish va tarmoqlararo hamkorlik tashabbuslar ko'lamini kengaytirish va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirish bo'yicha xorijiy modellarning qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, ularning har biri milliy kontekst va ustuvorliklarni aks ettiruvchi o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ammo, bu amaliyotlarning umumiy muvaffaqiyati bir necha omillarga bog'liq:

institutsional qo'llab-quvvatlash, raqamli texnologiyalardan foydalanish;

ta'lim va madaniy tashabbuslarning integratsiyasi;

inklyuzivlik va jamoaviy harakatlarga e'tibor.

Bu yondashuvlar ijtimoiy kapitalni rivojlantirish va yoshlar hamjamiyatlarining barqaror rivojlanishiga yordam beruvchi qulay muhitni yaratish uchun boshqa mamlakatlarda moslashtirilishi mumkin.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, ushbu jihatlarni hisobga oladigan kompleks yondashuv yoshlar tashkilotlarining ijtimoiy kapitalni rivojlantirishga ta'sirini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Xulosa. Yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni shakllantirishning Singapur modeli ta'lim dasturlari, ko'ngillilik, raqamli texnologiyalar va madaniyatlararo hamkorlikni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv tufayli yuqori samaradorlikni namoyish etadi. Bu tajriba yoshlar o'rtasida ijtimoiy kapitalni rivojlantirishga intilayotgan boshqa mamlakatlar uchun qimmatli namuna bo'lib xizmat qiladi va uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Muxammedov M.M. Inson kapitalini rivojlantirishni zamonaviy mexanizmlari va ularning taraqqiyotdagi ahamiyati masalalarining falsafiy tahlili, 09.00.04 – Ijtimoiy falsafa falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati, Buxoro – 2023.
2. Seitov M.SH. Yoshlarning hayotiy pozitsiyasini tadqiq etish jarayonlarida innovatsion usullarni qo'llash xususiyatlari, 22.00.02. – Ijtimoiy tuzilish, ijtimoiy institutlar va turmush tarzi sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati, Toshkent – 2024.
3. Таупале I. Finlandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi – Toshkent: "Sharq". 2019. 336-b.
4. Галаева Е. В. Исследование человеческого капитала в зарубежной литературе: реферат книги Орда Нордхога «Человеческий капитал в организациях» // Общество и экономика. – 1997. – №7-8. – С. 244-255.
5. Добрынин А. И., Дятлов С. А., Циренова Е.Д. Человеческий капитал в транзитивной экономике: формирование, оценка, эффективность использования. – СПб.: Наука, 1999; Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий // Общественные науки и современность. – 2001. – №3. – С. 122-139.
6. Матибаев Т. Ижтимоий ҳамкорлик – миллатлараро бағрикенгликни таъминлаш воситаси. – Тошкент. Yangi kitob, 2016 – Б.184.
7. Отамуродов С.С. Янги Ўзбекистон ёшларининг ижтимоий-инновацион жараёнлардаги трансформациялашуви: социологик таҳлил. Соц. фан. докт. дис... – Тошкент, 2021.
8. Саидов С.Ш. Ижтимоий капитал ривожда фуқаролик жамияти институтлари иштирокини таъминлаш тенденциялари 23.00.02 – Сиёсий институтлар, жараёнлар ва технологиялар Сиёсий фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати, Тошкент – 2019.
9. Усмонов Б.Ш., Қодиров М.Қ., Элтазаров Ж.Д. Инсон капиталининг шаклланишида таълим ва илм-фаннинг роли (илмий-оммабоп рисола). – Самарқанд: СамДУ, 2015. – Б. 27.
10. Цапенко И.В., Миронова Д.Д. Человеческий капитал и инновационные факторы его развития // Инженерный вестник Дона (Ростов-на-Дону). – 2012. – №2. – С. 153-163; Беленкова О. А. Роль социальных технологий в формировании инновационного потенциала человеческого капитала // Российский гуманитарный журнал. – 2017. – №3. – С. 271-282.
11. Чикагская социология: Сб. переводов / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. Отд. социологии и социал. психологии; Сост. и пер. Николаев В.Г.; Отв. ред. Ефременко Д.В. – М., 2015. – 430 с. – (Сер.: Теория и история социологии).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).